

Motion

1982/83:710

Bengt Silfverstrand och Hans Pettersson i Helsingborg
Förenklad skatteadministration, m. m.

Förenklad skatteadministration – effektivare skattekontroll

Det svenska skattesystemet upplevs av många som i flera avseenden både svåröverskådligt och orättvist. Kritiken mot tungroddhet och byråkratisering samt orättvisor i avdragssystemet kommer inte enbart från allmänheten, vars sviktande tilltro nog till stor del kan förklaras av att grovt skatteundandra-
gande i vissa fall passerar utan påföljd medan smärre förseelser i en vanlig löntagardeklaration kan leda till kännbara sanktioner (skattetillägg). Också inom skatteförvaltningen upplevs systemet som alltmer svåröverskådligt och ineffektivt.

Flera studier har kunnat redovisa iakttagelser utifrån vilka man starkt kan ifrågasätta, om vi kan komma längre i rättvisa och effektivitet genom en utbyggd skattekontroll. Eftersom nuvarande skatteadministration och kontrollverksamhet uppvisar påtagliga brister måste vi vara beredda till omprövningar.

Det kan som bakgrund till en analys vara värt att notera att dagens organisation till stora delar bygger på 1600- och 1700-talens förvaltningstraditioner och att uppgiftsskyldigheten till ledning för egen taxering utformats med utgångspunkt i 1890-talets värderingar anpassade till 1920-talets skattekontroll. Deklarationsbilagorna för rörelse och jordbruk har inte genomgått några grundläggande förändringar sedan 1920.

Den byråkratiska apparat som är uppbyggd kring uppbörden av vanlig inkomstskatt illustreras av nedanstående tabell (källa RSV/PLAN-projektet):

	andel av	
	<i>uppbörden</i>	<i>personalresurser</i>
Inkomstskatt	42 %	85 %
Övriga skatter och avgifter	58 %	15 %

Trots att indirekta skatter och avgifter är avsevärt större inkomstkällor för den offentliga sektorn än inkomstskatten ägnas idag merparten av kontrollresurserna åt taxeringskontroll.

Belopp som lämnas till indrivning har stigit från 2 miljarder kronor 1975 till 5,6 miljarder kronor 1981. Totalbeloppet för indrivning har under motsvarande tid ökat från 3,5 miljarder till 10,2 miljarder kronor.

Av det ovannämnda PLAN-projektet framgår att Sverige på ett markant sätt skiljer sig från flertalet undersökta industriländer. Det gäller bl. a. det höga antalet deklarationer per tusen invånare, det låga schablonavdraget vid löneinkomster, den komplicerade rörelsebeskattningen, den korta fastställelseperioden vid beskattningen, det stora lekmannainflytandet och avsaknaden av målsättning för verksamheten.

Rapporten ger liksom flera tidigare studier i ämnet otvetydigt belägg för att skattekontrollens resurser binds upp i kontroll av småavdrag och oavsiktliga fel i en missriktad strävan att uppnå millimeterrättvisa på helhetens och den offensiva skattekontrollens bekostnad.

Ett invecklat skattesystem gynnar onekligen den som behärskar avdrags-systemets irrgångar eller kan köpa sig kunskaper för att minimera sin skatt. Den vanlige löntagaren med små eller inga avdragsmöjligheter får därför bära en orättmätigt stor andel av skattebelastningen. Många fall av kvalificerade skatteundandraganden där skattebrott kan misstänkas anmäls inte till åtal. Orättvisor föder compensationstänkande och att tilltron till skattesystemet mot denna bakgrund successivt urholkas är egentligen ingenting att förvåna sig över.

En förenklad skatteadministration och en väl fungerande skattekontroll torde kräva genomgripande förändringar rörande främst inkomstbeskattningen. Ett omfattande skattefusk och en sviktande lojalitet mot skattesystemet kan sannolikt inte stoppas genom en fortsatt utbyggnad av kontrollapparaten. Förändringar måste ske lagstiftningsvägen. Följande åtgärder torde vara nödvändiga för att uppnå eftersträvat resultat – ett enklare och mera rättvist skattesystem.:

1. Ett övergripande mål måste formuleras för skattesystemets olika delar. Ett sådant mål bör kunna formuleras på ett konkretare sätt än i dag av riksdagen.

2. Ett förenklat deklarationsförfarande innebärande att löntagare och pensionärer som har inkomst av tjänst, kapital och eget hem i normalfallet inte skall behöva avge någon deklaration. Enligt PLAN-projektet torde antalet deklarationer härigenom kunna reduceras med 4–4,5 miljoner.

För att möjliggöra detta krävs:

- a) ökad schablonisering, t. ex. införande av ett basbeloppsanknutet schablonavdrag under inkomst av tjänst
- b) ökad medverkan från tredje man (arbetsgivare och banker)
- c) ökad användning av ADB för kontrolländamål.

Genom att kraftigt minska antalet deklarationer kan resurser frigöras för att användas för kontroll av de grupper skattskyldiga som har större möjligheter till s. k. skatteplanering, dvs. rörelseidkare, jordbruk, kapitalinkomster.

3. Enhetliga och förlängda fastställelseperioder för olika skatter och avgifter. Värdet av dagens lekmannainflytande på taxeringsnämnds nivå

måste vägas mot de fördelar som kan uppnås genom en sådan förändring.

4. Ändrad uppgiftsskyldighet från den skattskyldige till beskattningsmyndigheten. Nuvarande utdrag ur årsredovisningen skulle t. ex. kunde ersättas av förtryckta blanketter som innehåller resultat- och balansräknings-scheman. Generellt sett bör den ändrade synen på uppgiftsskyldigheten leda till att uppgifternas antal skulle kunna bli färre men så utformade att de aktivt medverkar till att avslöja det större skatteundandragandet.

5. En planmässig kontrollverksamhet som inriktas på företagens roll som uppbördsman av skatter och avgifter och som utförs som revision. Urvalskontrollen skall inriktas på den typ av deklarationer som kan förväntas innehålla de beloppsmässigt största felen och andra fall av grova undandraganden.

6. En effektivare borgenärsroll med olika former av skattebevis. Ett skattebevis skulle t. ex. kunna utfärdas för samtliga skattskyldiga som är registrerade till mervärdesskatten och som har B-skatt.

7. Ändrade och enhetliga kontrollbefogenheter för hela skattesystemet. För närvarande återfinns kontrollbestämmelserna i en rad olika författningar.

8. Personer som medverkar till systematiska konkurser måste följas upp mer effektivt än i dag för eventuellt framtida näringsförbud.

9. En mindre splittrad organisation för att få effektivare administration och kontroll, vilket kan innebära en omprövning av bl. a. huvudmannaskapet för beskattningen i landet.

Med hänvisning till ovanstående hemställs

att riksdagen hos regeringen begär en översyn av skatteadministration och skattekontroll i enlighet med vad som anförts i motionen.

Stockholm den 21 januari 1983

BENGT SILFVERSTRAND (s)

HANS PETTERSSON (s)
i Helsingborg